

УКРАЇНА

(19) UA (11) 15139 (13) U
(51) МПК (2006)
A61B 5/0476МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ

ОПИС

ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) СПОСІБ НЕЙРОМЕРЕЖНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ГОЛОВНОГО МОЗКУ

1

(21) u200512255

(22) 19.12.2005

(24) 15.06.2006

(46) 15.06.2006, Бюл. № 6, 2006 р.

(72) Черній Володимир Ілліч, Статінова Олена
Анатоліївна, Островая Тетяна Володимирівна(73) ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІ-
ВЕРСИТЕТ ІМ. М. ГОРЬКОГО(57) Спосіб нейромережного моделювання елект-
ричної активності головного мозку, що включає
запис електроенцефалограми (ЕЕГ) з наступним
візуальним аналізом, розрахунок спектральної
потужності частотних діапазонів, що складають

2

електроенцефалограму шляхом топографічного
kartування, з наступним розрахунком інтегральних
кількісних показників, який **відрізняється** тим, що
додатково, як вхідні ознаки нейронної мережі, ви-
бирають значення спектральної щільності потуж-
ності електричних сигналів Рі у діапазонах 0-32 Гц
із дискретністю в 1Гц, а V1-V12 - відповідні класте-
ри, що одержують на виході нейронної мережі в
результаті кластеризації записів ЕЕГ, після чого
формують нейромережну модель з 16 нейронами
у вихідному шарі, що розподіляють по класах (C1
0-C1 15), і класифікують за допомогою нейроме-
режного аналізу за групами.

Спосіб відноситься до медицини, а саме до
неврології та інтенсивної терапії, може бути вико-
ристаний для визначення ступеня порушення еле-
ктричної активності головного мозку, моніторингу
електроенцефалограми (ЕЕГ) і характеристики
стану хворих з порушенням свідомості, а також
для контролю над ефективністю проведеної інтен-
сивної терапії.

Відомий спосіб інтегрального кількісного
аналізу електричної активності головного мозку,
узятий нами, як прототип [1]. Його суть полягає в
тім, що розраховують спектральну потужність
складових електроенцефалограми частотних
діапазонів шляхом топографічного картування, з
наступним розрахунком інтегральних кількісних
показників, а саме, $KFC1 (\delta + \theta + \beta_1 / \alpha_1 + \beta_2)$, $KFC2$
 (β_1 / β_2) , $KFC3 (\delta / \theta)$, $KFC4 (\theta / \alpha)$, $KFC5 (\delta / \alpha)$, где α ,
 α_1 , β_1 , β_2 , δ , θ - значення абсолютної спектральної
потужності для перерахованих частотних
діапазонів (мкВ/√Гц), і при значеннях
 $KFC1 = 0,74 \pm 0,05$, $KFC2 = 1,81 \pm 0,12$,
 $KFC3 = 0,68 \pm 0,04$, $KFC4 = 0,49 \pm 0,02$,
 $KFC5 = 0,33 \pm 0,03$, фіксують нормальну електричну
активність головного мозку, а при значеннях
 $KFC1 = 7,49 \pm 0,61$, $KFC2 = 1,33 \pm 0,13$,
 $KFC3 = 2,16 \pm 0,17$, $KFC4 = 3,05 \pm 0,22$,
 $KFC5 = 6,59 \pm 0,52$, реєструють повільнохвильову
патологічну електричну активність головного моз-
ку.

Недоліки способу полягають у труднощі три-
вального динамічного спостереження, у
неможливості зіставлення великих масивів
електроенцефалографічних даних. Коефіцієнти,
отримані способом інтегрального кількісного
аналізу досить повно характеризують зміни ЕЕГ в
обстежених пацієнтів, однак мають потребу в
додатковій систематизації в зв'язку з
різноманіттям досліджуваної ознаки. Таким чином,
відсутність можливості упорядкування
багатопараметричної інформації істотно утрудняє і
продовжує діагностику при обстеженні різних
контингентів пацієнтів.

В основу корисної моделі поставлено завдан-
ня удосконалення способу нейромережного моде-
лювання електричної активності головного мозку,
у якому забезпечується підвищення точності
оцінки даних ЕЕГ за рахунок проведення кластер-
ного аналізу цих даних [2].

Поставлена задача зважується тим, що в спо-
собі нейромережного моделювання електричної
активності головного мозку, що включає запис
електроенцефалограми з наступним візуальним
аналізом, розрахунок спектральної потужності ча-
стотних діапазонів, що складають електроенце-
фалограму шляхом топографічного картування, з
наступним розрахунком інтегральних кількісних
показників, згідно корисної моделі, додатково, як
вхідні ознаки нейронної мережі, вибирають зна-
чення спектральної щільності потужності електри-

(13) U
15139
(11)
(19) UA

чних сигналів P_i у діапазонах 0-32Гц із дискретністю в 1Гц, а $V1-V12$ - відповідні кластери, що одержують на виході нейронної мережі в результаті кластеризації записів ЕЕГ, після чого формують нейромережну модель з 16 нейронами у вихідному шарі які розподіляють по класах ($C1$ 0- $C1$ 15), і класифікують за допомогою нейромережного аналізу по групах.

Спосіб здійснюється таким чином. Пацієнту накладають чашечкові хлорсрібні електроди на волосисту частину голови, відповідно до міжнародної системи "10-20" [3] у положення $Fr1$, $Fr2$, $C3$, $C4$, $O1$, $O2$, $T3$, $T4$. Застосовують монополярне відведення біопотенціалів з референтним електродом на мочці іпсилатерального вуха.

Реєструють біопотенціали мозку за допомогою нейрофізіологічного комплексу, що складається з наступних компонентів: 8-канального електроенцефалографа фірми Medico; персонального комп'ютера IBM PC AT з аналогово-цифровим перетворювачем; спеціального програмного забезпечення, до складу якого входять функції швидкого перетворення Фур'є.

Візуально відбирають найбільш представницьку ділянку безартефактної ЕЕГ, тривалістю в 4 секунди. Здійснюють формалізовану оцінку ЕЕГ із присвоєнням групи, типу і класу за способом О.А. Жирмунської, В.С. Лосева з використанням шести основних ознак опису ЕЕГ [3].

Обчислюють спектри абсолютної потужності ($mKb/\sqrt{Гц}$) для наступних частотних діапазонів ЕЕГ:

δ (1-4Гц), θ (5-7Гц), α (8-12Гц), $\alpha1$ (9-11Гц), $\beta1$ (13-20Гц), $\beta2$ (20-30Гц) [4].

Потім проводять інтегральну кількісну оцінку електричної активності мозку людини, при цьому розраховують наступні коефіцієнти: $KFC1$ ($\delta+\theta+\beta1/\alpha1+\beta2$), $KFC2$ ($\beta1/\beta2$), $KFC3$ (δ/θ), $KFC4$ (θ/α), $KFC5$ (δ/α) [4]. Отримані дані розподіляють по групам і типам у залежності від ступеня виразності порушень електричної активності головного мозку і неврологічного дефіциту. Потім проводять автоматичну класифікацію ЕЕГ методом нейронних мереж, (у роботі використовують карту самоорганізації Кохонена), заснованому на принципах інформаційного кібернетичного моделювання [2], де об'єктом класифікації приймають 1851 запис ЕЕГ у 8-і відведеннях (14808 об'єктів) для 156 чоловік, а як вхідні ознаки вибирають значення спектральної щільності потужності електричних сигналів P_i у діапазонах 0-32 Гц із дискретністю в 1Гц. На першому етапі класифікують запис сигналу ЕЕГ по кожному з восьми відведень (33 вхідних параметра). На другому етапі, на підставі класифікації сигналу ЕЕГ для восьми відведень, проводилася класифікація всієї ЕЕГ. Після одержання стійкої картини кластеризації записів ЕЕГ, в остаточному варіанті одержують нейромережну модель, з 16 нейронами у вихідному шарі, що представлено розподілом записів по класах ЕЕГ ($C1$ 0- $C1$ 15) (табл.), які, у свою чергу, розподіляють на V груп.

Таблиця

Результати нейромережного аналізу ЕЕГ

Клас ЕЕГ	C1_1	C1_2	C1_3	C1_4	C1_5	C1_6	C1_7	C1_8
Кількість випадків	90	138	96	44	93	87	105	24

Клас ЕЕГ	C1_9	C1_10	C1_11	C1_12	C1_13	C1_14	C1_15	C1_0
Кількість випадків	298	151	51	117	277	53	163	65

Потім класифікують ступінь порушення ЕЕГ у групах отриманих за допомогою нейромережного аналізу: I група - норма і легкий ступінь порушення ЕЕГ, II група - помірний і значний ступінь, III група - значний і грубий ступінь, IV група - грубий і дуже грубий. V група представлена паттернами з легкими, помірними і значними змінами.

Наводимо конкретний приклад: у хворого Ц., 23 років, з діагнозом отруєння чадним газом важкого ступеня, позамежна кома, записували ЕЕГ. Візуально відбирали найбільш представницьку ділянку безартефактної ЕЕГ, тривалістю в 4 секунди. Здійснювали формалізовану оцінку ЕЕГ по способі О.А. Жирмунської, В.С. Лосева [3] у результаті чого була привласнена 20 група, V типу й А класу. Проводили топографічне картування обраної ділянки ЕЕГ за методикою "Brain

Mapping". Обчислювали спектри абсолютної потужності ($mKb/\sqrt{Гц}$) для вищеприказаних частотних діапазонів ЕЕГ: δ (1-4Гц) = 3,74; θ (5-7Гц) = 1,71; α (8-12Гц) = 0,54; $\alpha1$ (9-11Гц) = 0,58; $\beta1$ (13-20Гц) = 0,39; $\beta2$ (20-30Гц) = 0,24 і потім розраховували наступні коефіцієнти: $KFC1$ ($\delta+\theta+\beta1/\alpha1+\beta2$) = 7,48; $KFC2$ ($\beta1/\beta2$) = 1,33; $KFC3$ (δ/θ) = 2,16; $KFC4$ (θ/α) = 3,05; $KFC5$ (δ/α) = 6,48 [4]. Потім по означальній таблиці [4] визначали виразність змін ЕЕГ-паттерна в хворого Ц. у порівнянні з нормою. З таблиці видно, що ЕЕГ-паттерн хворого Ц. належить до 20 групи V типу, паттерни ЕЕГ цієї групи оцінюються як дуже грубо порушені. Потім отримані дані подавали на вхід нейронної мережі, де класифікували запис сигналу ЕЕГ по кожному з восьми відведень. На другому етапі, на підставі

класифікації сигналу ЕЕГ для восьми відведень, проводили класифікацію всієї ЕЕГ, і після кластеризації записів ЕЕГ хворого Ц., встановили, що вони характеризуються високою потужністю спектра ЕЕГ в області А - і тета - хвиль, що відповідає кластерам V4 і V5. Потім на вхід нейронної мережі подавали номери кластерів, отримані при класифікації запису ЕЕГ по кожному відведенню на першому етапі в хворого Ц, на виході визначали в якій групі нейромережної моделі розподіляються по класах запису ЕЕГ у хворого Ц., що представлені переважно класами С1 9 - С1 12, і характеризуються низьким значенням номера кластера по всім 8 - і відведенням. Таким чином, відповідно до класифікації ЕЕГ, що розробили на основі нейромережного аналізу ЕЕГ видно, що записи ЕЕГ хворого Ц. відносяться до III групи і розцінюються як значно і грубо порушені.

За даним способом обстежено 78 добровольців, які після проведеного обстеження були визнані соматичне і неврологічне здоровими, і 78 хворих з неврологічними розладами, обумовленими критичними станами.

Переваги запропонованого способу:

Запропонований спосіб дозволяє кількісно оцінити ступінь дезорганізації досліджуваних паттер-

нів ЕЕГ завдяки впровадженню метода нейромережного моделювання, заснованого на принципах інформаційного кібернетичного моделювання, та володіючого можливістю адаптивної кластеризації даних, що дозволяє вважати отриману в нейромережній моделі класифікацію ЕЕГ стійкою і надійною для визначення ступеня порушення ЕЕГ, а також дозволяє здійснювати моніторинг ЕЕГ у хворих з порушенням свідомості.

Джерела інформації, прийняті в увагу.

1. Черній В.І., Статінова О.А., Острова Т.В. Деклараційний патент на корисну модель №9648, МПК А61В5/0476 „Спосіб інтегрального кількісного аналізу електричної активності головного мозку”. - Бюл.№10 від 17.10 2005.

2. Єжов АН, Чечеткін В.К. Нейронні мережі в медицині // Відкриті системи, 1997. - №4. - С.34-37.

3. Жирмунська О.А., Лосев В.С. Системи опису і класифікація електроенцефалограм людини. - М.: Наука, 1984.

4. Острова Т.В. Діагностичний алгоритм оцінки електричної активності мозку людини в нормі і при деяких формах розладів свідомості - Автореф дис. канд. мед. наук: 14.03.03 / Донецький держ.мед.ун-т. - Донецьк, 2002.